

Návrh na zdokonalení financování Vězeňské služby ČR

Jan Jirák

Bakalářská práce
2006

Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně
Fakulta managementu a ekonomiky

---

nascannované zadání s. 1

nascannované zadání s. 2

ABSTRAKT

Tato bakalářská práce je zaměřena převážně na ekonomickou problematiku Vězeňské služby ČR. Základem je analýza financování Vězeňské služby ČR (porovnání výdajů a příjmů) s cílem odhalit nedostatky a navrhnout možnosti zlepšení jak právě v oblasti financování tak i v problematice využití pracovního potenciálu vězněných osob.

Klíčová slova:

penologie, obvinění, odsouzení, Vězeňská služba ČR, profilace věznic, Evropská vězeňská pravidla, výkon vazby a trestu odnětí svobody, reintegrace, reedukace, parole, diverze, depenalizace, mediace a probace.

ABSTRACT

This thesis is intent mainly on economic problems of Prison service of Czech republic. The ground for this was analysis of financing Prison service of CR (comparing receipts and expenditures) with the aim to show inadequancies and to propose possibilities of improvement just in the sphere of financing and in problems of usage working potential of prisoned people.

Keywords:

penology, accused, convicted, Prison service of CR, profilation of prisons, European prison's rules, remand and confinement, reintegration, reeducation, parole, diversion, depenalization, mediation and probation.

Děkuji Ing. Jiřímu Filipcovi za odborné vedení při zpracování mé bakalářské práce, za poskytnutí cenných rad, zkušeností a čas, který mi věnoval v průběhu zpracovávání.

OBSAH

ÚVOD.....	8
I TEORETICKÁ ČÁST	10
1 VĚZEŇSKÁ SLUŽBA ČESKÉ REPUBLIKY.....	11
1.1 ZÁKLADNÍ DATA	11
1.2 ÚKOLY VĚZEŇSKÉ SLUŽBY	11
1.3 ČLENĚNÍ VĚZEŇSKÉ SLUŽBY	13
1.4 ORGANIZACE VĚZEŇSKÉ SLUŽBY	13
1.5 ÚKOLY MINISTERSTVA SPRÁVEDLNOSTI PŘI ZAJIŠŤOVÁNÍ VÝKONU VĚZEŇSKÉ SLUŽBY ČR.....	14
1.6 MOŽNOSTI PREVENCE PŘED ZLOČINEM.....	15
1.7 PROFILACE VĚZNIC.....	16
1.8 EVROPSKÁ VĚZEŇSKÁ PRAVIDLA	17
2 ČLENĚNÍ VEŘEJNÉHO SEKTORU	18
3 VĚZEŇSKÁ SLUŽBA JAKO ORGANIZAČNÍ SLOŽKA STÁTU.....	19
3.1 ÚKOLY ROZPOČTU.....	19
4 HOSPODAŘENÍ ORGANIZAČNÍCH SLOŽEK STÁTU	21
II PRAKTICKÁ ČÁST	23
5 ANALÝZA VĚZEŇSKÉ SLUŽBY ČR.....	24
5.1 UKAZATELE FINANČNÍ ANALÝZY	24
6 STATISTIKA PŘÍJMŮ A VÝDAJŮ VS ČR V ROCE 2005	25
7 VÝVOJ SCHODKŮ V ROZPOČTECH V LETECH 2002-2005.....	26
8 VÝDAJE VĚZEŇSKÉ SLUŽBY ČR V ROCE 2005	27
8.1 FAKTORY OVLIVŇUJÍCÍ PROBLEMATIKU FINANCOVÁNÍ ČESKÉHO VĚZEŇSTVÍ.....	27
8.2 RŮST POČTU VĚZŇŮ.....	28
8.2.1 Výkon vazby	28
8.2.2 Faktory ovlivňující růst počtu obviněných ve výkonu vazby	29
8.2.3 Návrhy na řešení dané problematiky a tím snižování nákladů	30
8.2.4 Náklady	32
8.2.5 Závěr	32
8.2.6 Výkon trestu odnětí svobody	32
8.2.7 Jak se vypořádat s přeplněností věznic?	34
8.2.8 Závěr	37

8.3	NÁKLADY NA JEDNOHO VĚZNĚ.....	38
8.4	RŮST POČTU ZAMĚSTNANCŮ	40
8.5	VÝDAJE NA SOCIÁLNÍ DÁVKY	43
8.6	VÝDAJE NA FINANCOVÁNÍ PROGRAMŮ REPRODUKCE MAJETKU.....	43
8.7	ZDRAVOTNICKÁ SLUŽBA	46
8.7.1	Návrh na změnu	47
9	PŘÍJMY VĚZEŇSKÉ SLUŽBY V ROCE 2005	49
9.1	PAUŠÁLNÍ SRÁŽKA K ÚHRADĚ NÁKLADŮ VÝKONU TRESTU.....	49
9.2	POHLEDÁVKY ZA VĚZNĚNÝMI OSOBAMI.....	49
9.2.1	Návrh na změnu	50
10	ZAMĚSTNÁVÁNÍ VĚZNĚNÝCH OSOB.....	53
10.1	NÁVRHY NA ZVÝŠENÍ ZAMĚSTNANOSTI.....	56
10.2	HOSPODÁŘSKÁ STŘEDISKA.....	57
11	SOUKROMÉ VĚZNICE JAKO ALTERNATIVA KE STÁTNÍM VĚZNICÍM	59
	ZÁVĚR.....	60
	RESUMÉ	63
	SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY	64
	SEZNAM GRAFŮ	66
	SEZNAM TABULEK.....	67

ÚVOD

Pro tuto bakalářskou práci jsem zvolil téma Návrh na zdokonalení financování Vězeňské služby České republiky, neboť jsem jejím zaměstnancem a chtěl bych touto prací blíže představit Vězeňskou službu širší veřejnosti. Jedná se o nesmírně složitý problém a já si jej vybral právě pro svou náročnost a také proto, že podobným problémem se u nás zatím nikdo hlouběji nezabýval. V teoretické části budu vycházet především ze zákonů, vyhlášek, případně jiných právních předpisů, a nikoliv z knížek renomovaných autorů.

Oblast vězeňství je specifickou oblastí, kde jsou zákonem omezena některá základní lidská práva a svobody, a proto je tato oblast předmětem nejen domácí, ale i mezinárodní pozornosti, předmětem řady úmluv, konvencí a pozornosti vládních i nevládních organizací.

Ve státní informační politice stále přetrvávají notoricky známé nedostatky. Chybí podpora prosazování nových trestně politických trendů, preferujících alternativy k výkonu trestu odnětí svobody, stále není obvyklá diskuse Ministerstva spravedlnosti s veřejností a s médií. Existuje nedostatek propagačních materiálů, vysvětlujících veřejnosti, že sociální práce v trestní justici nepřináší zhoršení bezpečnostního stavu, ale je kvalifikovanou alternativou k **neúčinnému a drahému věznění osob**. Problémů trestní politiky se ujímají nezalší a v mnoha aspektech své práce radikální novináři a nepoučení laici. Ve společnosti převládá tendence k represí, trestu smrti a dlouhodobým trestům, jako následek dlouhého života v socialistické, nedemokratické společnosti a existenciálního strachu. Tyto názory mnohdy přejímají jak trestní soudci, tak i politické strany a prostřednictvím svých poslanců je prosazují v zákonodárném sboru. Toto má za následek neustálé **zvyšování počtu vězněných osob** a zvyšuje se tak tlak mj. na personální obsazení Vězeňské služby a ve svém důsledku na státní rozpočet.

Vězeňství je, bylo a asi vždycky zůstane určitým společenským problémem. Není to problém jednoho resortu nebo jedné profesní skupiny, ale je to problém i společenský. Problematika vězeňství je komplexní a týká se nejenom vězeňství samotného a případně dalších exekutivních (výkonných) orgánů a orgánů parlamentních, ale také celé společnosti a obrovského počtu institucí jak vládních tak nevládních. Nelze uvažovat o problematice našeho vězeňství z úzkého pohledu momentálního stavu našich věznic, nelze se touto otázkou ani zabývat pouze z hlediska materiálního zabezpečení, zrovna tak nestačí hledat řešení v oblasti legislativních změn a upřesnění, protože vězeňství a jeho situace je v podstatě

produktům širokého spektra společenských, politických a právních faktorů, které se ve společnosti vyvíjejí, ale které mají z větší části kořeny v době minulé.

Ve své bakalářské práci bych se chtěl zaměřit na skutečnosti, o kterých v poslední době často slyším, o tom, zdali si vůbec Vězeňská služba a vězni zaslouží, aby se jim věnovala pozornost a zdali prostředky, které se vynakládají na vězeňství mají význam.

Hlavním cílem této bakalářské práce je analýza financování Vězeňské služby ČR a návrh na jeho zdokonalení tak, aby se do tohoto systému zapojili i ti, o kterých v této práci bude nejvíce hovořeno, tj. vězni. Při vypracování budu vycházet ze sběru veškerých dostupných materiálů týkajících se vězeňství u nás a pokusím se je analyzovat. Podkladem mi budou výroční zprávy, které jsem obdržel z Generálního ředitelství Vězeňské služby ČR, dále současná platná legislativa. Chtěl bych objasnit také fungování Vězeňské služby ČR a navrhnout možná řešení současné problematiky českého vězeňství. V této práci se Vězeňské službě ČR nebudu věnovat pouze z úzkého ekonomického hlediska. Chtěl bych alespoň okrajově zmínit další aspekty práce s vězni: pedagogický, psychologický, sociální a politický, neboť spolu všechny úzce souvisí a tvoří tak jeden celek.

I. TEORETICKÁ ČÁST

1 VĚZEŇSKÁ SLUŽBA ČESKÉ REPUBLIKY

1.1 Základní data

Vězeňská služba a vězeňství vůbec není jen represivní složkou moci výkonné (exekutivní), ale má spoustu dalších úkolů daných zákonem o výkonu trestu odnětí svobody, o výkonu vazby a hlavně zákonem o vězeňské a justiční strážci.

Vězeňská služba České republiky byla zřízena zákonem České národní rady č. 555/1992 Sb., o vězeňské a justiční strážci České republiky, ve znění pozdějších předpisů, s účinností od 1. 1. 1993. Hospodaří s **majetkem státu** a je samostatnou **účetní jednotkou**. Spravuje a střeží 35 vězeňských zařízení, z toho 11 vazebních věznic a 24 věznic, které se podle způsobu vnějšího střežení a zajištění bezpečnosti člení do čtyř základních typů:

- s dohledem,
- s dozorem,
- s ostrahou,
- se zvýšenou ostrahou.

Vedle základních typů věznic jsou v České republice zvláštní věznice pro mladistvé, pro ženy a matky s dětmi. V rámci jedné věznice mohou být zřízena oddělení různých typů, pokud tím není ohrožen účel výkonu trestu odnětí svobody, popř. výkonu vazby. [15]

1.2 Úkoly Vězeňské služby

Vězeňská služba

- a) **spravuje** a **střeží** vazební věznice a věznice a odpovídá za dodržování zákonem stanovených podmínek výkonu vazby a výkonu trestu odnětí svobody,
- b) **střeží, předvádí** a **eskortuje** osoby ve výkonu vazby a ve výkonu trestu odnětí svobody,

- c) prostřednictvím programů zacházení soustavně **působí** na osoby ve výkonu trestu odnětí svobody a obdobně i na některé skupiny osob ve výkonu vazby s cílem vytvořit předpoklady pro jejich řádný způsob života po propuštění,
- d) provádí výzkum v oboru **penologie** (věda o trestání, o druzích trestu a jejich účinnosti) a využívá jeho výsledky a vědecké poznatky při výkonu vazby a při výkonu trestu odnětí svobody,
- e) **zajišťuje pořádek a bezpečnost** v budovách soudů, státních zastupitelství a ministerstva a v jiných místech jejich činnosti a v rozsahu stanoveném tímto zákonem zajišťuje pořádek a bezpečnost při výkonu pravomoci soudů a státních zastupitelství,
- f) vytváří podmínky pro **pracovní** a jinou účelnou činnost osob ve výkonu vazby a ve výkonu trestu odnětí svobody,
- g) provozuje **hospodářskou** činnost za účelem zaměstnávání osob ve výkonu trestu odnětí svobody, případně i osob ve výkonu vazby,
- h) **vede** evidenci osob ve výkonu vazby a ve výkonu trestu odnětí svobody na území České republiky,
- i) **plní úkoly**, které pro ni vyplývají z vyhlášených mezinárodních smluv, k jejichž ratifikaci dal Parlament souhlas a jimiž je Česká republika vázána,
- j) **zabezpečuje vzdělávání** příslušníků Vězeňské služby a občanských zaměstnanců Vězeňské služby, které provádí Institut vzdělávání, a vzdělávání osob ve výkonu vazby a ve výkonu trestu odnětí svobody, které provádí Střední odborné učiliště, učiliště a odborné učiliště Vězeňské služby,
- k) **poskytuje zdravotní péči** osobám ve výkonu vazby, osobám ve výkonu trestu odnětí svobody, příslušníkům a občanským zaměstnancům Vězeňské služby; v případě potřeby zabezpečuje specializovanou zdravotní péči v mimovězeňských zdravotnických zařízeních,
- l) **prošetřuje** vlastními pověřenými orgány trestnou činnost příslušníků; ve spolupráci s Policií České republiky se podílí na předcházení a odhalování trestné činnosti osob ve výkonu vazby a ve výkonu trestu odnětí svobody. [15]

1.3 Členění Vězeňské služby

Vězeňská služba se člení na vězeňskou stráž, justiční stráž a správní službu. Vězeňská stráž a justiční stráž mají postavení ozbrojeného sboru.

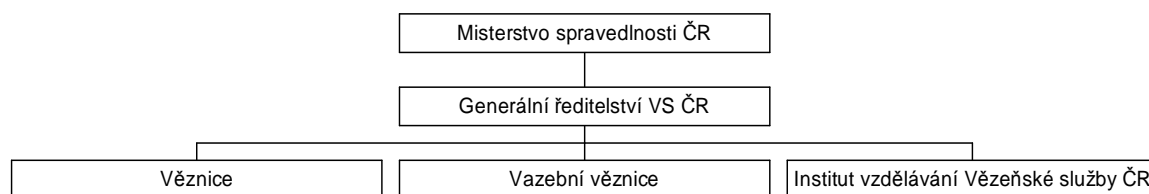
Vězeňská stráž střeží, předvádí a eskortuje osoby ve výkonu vazby a ve výkonu trestu odnětí svobody, střeží vazební věznice, věznice a věznice pro místní výkon trestu a při této činnosti a v těchto místech zajišťuje stanovený pořádek a kázeň.

Justiční stráž zajišťuje pořádek a bezpečnost v budovách soudů a státních zastupitelství a v jiných místech činnosti soudů a ministerstva spravedlnosti a v rozsahu stanoveném zákonem zajišťuje bezpečnost výkonu pravomocí soudů a státních zastupitelství.

Správní služba rozhoduje ve správním řízení podle zvláštních právních předpisů a zabezpečuje organizační, **ekonomickou**, výchovnou a další odbornou činnost. Součástí správní služby je i zdravotnická služba. Činnost správní služby zajišťují občanští zaměstnanci a příslušníci. Příslušníci Vězeňské služby zařazení do správní služby mohou být pověřeni plněním úkolů vězeňské stráže. Příslušníci zařazení v justiční stráži mohou být dočasně povoláni k plnění úkolů vězeňské stráže v místech výkonu vazby nebo výkonu trestu odnětí svobody jen v mimořádných případech, nemůže-li vězeňská stráž zajistit vlastními prostředky pořádek a bezpečnost v těchto místech, a to pouze se souhlasem ministra spravedlnosti České republiky.

1.4 Organizace Vězeňské služby

Graf 1. Organizace Vězeňské služby ČR

Zdroj: Vlastní

Základními organizačními jednotkami Vězeňské služby jsou generální ředitelství, vazební věznice, věznice a Institut vzdělávání Vězeňské služby.

Ministr řídí Vězeňskou službu prostřednictvím generálního ředitele, kterého jmenuje a odvolává. Za činnost Vězeňské služby zodpovídá generální ředitel ministroví. Právní úkony jménem státu činí za Vězeňskou službu generální ředitel.

Generální ředitelství Vězeňské služby řídí, organizuje a kontroluje činnost ostatních článků organizace Vězeňské služby.

Jednotlivé **věznice** a **vazební věznice** zřizuje a ruší ministr. V jejich čele stojí ředitelé, které jmenuje a odvolává generální ředitel Vězeňské služby (dále jen generální ředitel). Ředitelé vazebních věznic, věznic a dalších organizačních článků Vězeňské služby jsou oprávněni jednat a činit právní úkony za Vězeňskou službu ve všech věcech, s výjimkou těch, které podle zákona nebo rozhodnutí ministra spravedlnost nebo generálního ředitele nepatří do jejich pravomoci.

Institut vzdělávání VS ČR připravuje nově přijaté příslušníky na výkon služby ve věznicích, vazebních věznicích a na jednotlivých soudech, státních zastupitelstvích. Dále se věnuje celoživotnímu vzdělávání všech pracovníků Vězeňské služby ČR dle jejich pracovního zaměření.

1.5 Úkoly Ministerstva spravedlnosti při zajišťování výkonu Vězeňské služby ČR

Ministerstvo při výkonu státní správy vytváří Vězeňské službě podmínky k řádnému výkonu její činnosti zejména tím, že

- a) stanoví Vězeňské službě prostředky státního rozpočtu v rámci rozpočtu kapitoly ministerstva,
- b) provádí kontrolu dodržování povinností stanovených zvláštními právními předpisy při hospodaření s majetkem státu a kontrolu dodržování ostatních právních předpisů, pokud nepatří do působnosti jiného orgánu,
- c) na úsecích obranného a civilního nouzového plánování, ochrany utajovaných informací, požární ochrany a ochrany bezpečnosti a zdraví při práci stanoví resortní koncepce činnosti v těchto oblastech a v nezbytném rozsahu provádí analytickou a kontrolní činnost,

- d) usměrňuje a koordinuje výkon služby justiční stráže s technickými a režimovými opatřeními u soudů, státních zastupitelství a na ministerstvu,
- e) na úseku informatiky vypracovává analýzy a navrhuje koncepce rozvoje informačních technologií, systémů a počítačových sítí.

1.6 Možnosti prevence před zločinem

Existují tři možnosti obrany, resp. prevence před zločinem: vyloučení a izolace; odstranění a prevence; náprava a resocializace.

Vyloučení, izolace: vyloučením pachatele ze společnosti se společnost brání dalším trestným činům, které by mohly být spáchány. Vychází se z předpokladu, že ten, kdo se dopustí jednou zločinu, dopustí se jej znovu. Absolutní vyloučení zločince je možné jen popravou, doživotní internací či deportací. Toto je však v našich podmínkách nemožné, jelikož jsme součástí Evropské unie a hlavně pro svou nehumánnost. Ale ve světě je tato forma trestu ještě v některých zemích praktikována. Popírá se tak základní funkce trestního práva a sice náprava pachatelů trestných činů a jejich reintegrace zpět do společnosti. Mimo to, nemá taková forma trestu ani preventivní funkci.

Odstranění, prevence: trest se často zdůvodňuje potřebou snížit kriminalitu. Preventivní funkce trestu spočívá v exemplárním potrestání pachatele proto, aby byli odvráceni od spáchání zločinu ti, kteří mají ke zločinnosti sklony, nebo ti, kteří mají tendence napodobovat trestné jednání pachatele. Víra v účinnost odstrašení spočívá na domněnce, víře a pocitech. I kdyby byl výkon trestu odnětí svobody organizován velice přísně, proto, aby odrazil potenciální pachatele trestné činnosti strachem z vězení, nemělo by to pravděpodobně žádoucí účinek. Novější výzkumy potvrzují, že preventivní funkce trestu nespočívá v jeho tvrdosti, ale jeho neodvratitelnosti.

Náprava, resocializace, reintegrace: moderním, humánním, vědeckým zdůvodněným trestu jako společenské obrany je potřeba uzpůsobit, resocializovat, reedukovat zločince tak, aby byl schopen se vyvarovat recidivy, dosáhnout u něj změny chování z asociálního na chování společensky akceptovatelné a žádoucí. Teorie nápravy vězňů vychází z předpokladu, že zločinec má ke zločinnosti identifikovatelné důvody, motivy, které se dají odhalit, dešifrovat a změnit. Akceptováním zkušenosti, že se zločin nevyplatí a že

existuje lepší cesta je prvotním předpokladem odsouzeného ve výkonu trestu k nápravě a reintegraci do společnosti po propuštění. [7]

V České republice je praktikován třetí způsob a to je náprava pachatele, jeho resocializace a následná reintegrace zpět do společnosti.

1.7 Profilace věznic

Věznice s dohledem: odsouzení se v prostorách věznice pohybují bez omezení, ložnice ani ubytovny se nezamykají. Pracují zpravidla mimo věznici bez dohledu pracovníka Vězeňské služby. Minimálně jednou týdně jsou odsouzení kontrolováni na pracovišti vychovatelem. V mimopracovní době se odsouzeným umožňuje volný pohyb mimo věznici na základě povolení ředitele věznice, příp. za účasti pracovníka Vězeňské služby, a to za účelem účasti na sportovních akcích, bohoslužbách apod. V mimopracovní době smějí odsouzení nosit vlastní oděv.

Věznice s dozorem: odsouzení se pohybují v prostorách věznice organizovaně pod dohledem příslušníka Vězeňské služby. Ubytovny se zamykají v době určené k spánku. Odsouzení pracují zpravidla na nestřežených pracovištích mimo věznici, dohled nad jejich pracovní činností provádí ředitelem věznice určený zaměstnanec Vězeňské služby nejméně jedenkrát za hodinu, tzv. nepřímý dohled. Odsouzeným, u nichž lze předpokládat, že toho nezneužijí, může ředitel věznice povolit volný pohyb mimo věznici při plnění pracovních úkolů; dohled nad jejich pracovní činností provádí ředitelem věznice určený zaměstnanec Vězeňské služby nejméně jedenkrát týdně. V mimopracovní době lze organizovat též akce mimo věznici, vždy pod dohledem zaměstnance Vězeňské služby.

Ve věznici s dohledem a s dozorem nejsou užívány žádné speciální stavebně technické prostředky ani ozbrojené strážce. Kontrolou a dohledem jsou pověřeni vychovatelé a ve věznicích s dozorem též dozorcí. [7]

Věznice s ostrahou: V prostorách věznice se odsouzení pohybují organizovaně pod dohledem zaměstnance Vězeňské služby. Odsouzeným, u nichž lze předpokládat, že toho nezneužijí, může ředitel věznice výjimečně povolit volný pohyb v prostorách věznice při plnění pracovních úkolů. Odsouzení pracují zpravidla na pracovištích uvnitř věznice nebo na střežených pracovištích mimo věznici. Odsouzení, u nichž lze předpokládat, že

toho nezneužijí, mohou být zaměstnání na nestřežených pracovištích mimo věznicí. Dohled nad pracovní činností odsouzených provádí ředitelem věznice určený zaměstnanec Vězeňské služby nejméně jedenkrát za 45 minut.

Věznice se zvýšenou ostrahou: V prostorách věznice se odsouzení pohybují organizovaně pod dohledem příslušníka Vězeňské služby. Odsouzení pracují na pracovištích uvnitř věznice nebo mohou vhodnou práci vykonávat v celách. Dohled nad pracovní činností odsouzených provádí ředitelem věznice určený zaměstnanec Vězeňské služby nejméně jedenkrát za 30 minut. Odsouzeným se nepovoluje volný pohyb uvnitř věznice ani při plnění pracovních úkolů.

Ve věznicích s ostrahou a zvýšenou ostrahou jsou používány speciální stavebně technické prostředky a ozbrojené strážce.

Jak zákon o výkonu trestu odnětí svobody, tak i řád výkonu trestu obsahují speciální ustanovení týkající se výkonu trestu u mladistvých a u některých dalších kategorií odsouzených, a to u odsouzených se změněnou pracovní schopností, u odsouzených s psychopatickou strukturou osobnosti, odsouzených drogově závislých a s duševní poruchou, u odsouzených k doživotnímu trestu a u odsouzených cizinců. [7]

1.8 Evropská vězeňská pravidla

Výkon vězeňství na území České republiky je ovlivňován Evropskými vězeňskými pravidly, které vycházejí z evropské vězeňské filosofie. To spočívá především v tom, že odnětí svobody je samo o sobě dostatečným trestem. Vlastní pobyt ve vězení nemá být trestem navíc. Doba výkonu trestu odnětí svobody se má smysluplně využít k dosahování pozitivních tvořivých cílů přinášejících vězňům užitek. V zacházení vězňů má dominovat vzdělávání a resocializace. Správa věznic musí prokazovat úctu k základním lidským právům, podporovat lidskou důstojnost a dbát na dodržování humanitárních norem zacházení s vězni. Tyto pravidla jsou samozřejmě daleko obsáhlejší, nicméně pro rozsah této bakalářské práce je tato filosofie vězeňských pravidel dostačující.

2 ČLENĚNÍ VEŘEJNÉHO SEKTORU

Značná část dřívějších státních organizací, které byly právními osobami a měly k majetku státu právo hospodaření, byla přeměněna na organizační složky státu. [9]

Veřejný sektor se člení na státní správu, samosprávu a ostatní neziskové organizace. Do státní správy zahrnujeme:

- a) organizační složky státu – jsou to účetní jednotky bez právní subjektivity. Patří sem ministerstva a jiné správní úřady státu, pokud mají samostatnou kapitolu ve státním rozpočtu,
- b) organizační složky – jsou to buď účetní jednotky zřízené opatřením organizační složky státu, nebo vzniklé přeměnou některých státních organizací na organizační složky. Patří sem např. Úřad na ochranu osobních údajů nebo Úřad pro zahraniční styky a informace,
- c) vnitřní organizační jednotky určené vedoucím organizační složky státu, které nejsou účetními jednotkami, ale hospodaří se zálohou a vedou pokladní služby a účetnictví v rozsahu určeném vedoucím organizační složky státu. Jde např. o věznicce,
- d) příspěvkové organizace zřízené organizační složkou státu, které mají právní subjektivitu, jsou účetními jednotkami a hospodaří s peněžními prostředky získanými hlavní činností a s peněžními prostředky přijatými ze státního rozpočtu pouze v rámci finančních vztahů stanovených zřizovatelem. [8]

3 VĚZEŇSKÁ SLUŽBA JAKO ORGANIZAČNÍ SLOŽKA STÁTU

Jak už bylo uvedeno výše, Vězeňská služba je organizační složkou státu a hospodaří s majetkem státu, který potřebuje k plnění svých úkolů a je účetní jednotkou.

3.1 Úkoly rozpočtu

Parlament České republiky vydává v podobě zákonů pravidla hospodaření s rozpočtovými prostředky jak pro ústřední úřady (organizační složky státu a jimi zřízené příspěvkové organizace) tak pro územní samosprávné celky a jimi zřízené příspěvkové organizace.

Tyto zákony upravují tvorbu, postavení a funkci státního rozpočtu České republiky, státního závěrečného účtu, rozpočtu obcí a krajů. Stanoví zásady hospodaření s rozpočtovými prostředky a kontrolu tohoto hospodaření. Stanoví rovněž příjmy a výdaje státního rozpočtu republiky, rozpočtů obcí a krajů a upravuje zřizování a zásady hospodaření státních fondů české republiky.

Ministerstvo financí řídí práce na vypracování návrhu státního rozpočtu republiky a metodicky usměrňuje vypracování rozpočtů ústředních orgánů, státních fondů a krajských úřadů. Státní rozpočet republiky schvaluje Parlament České republiky na rozpočtový rok, který je shodný s rokem kalendářním.

Příjmy a výdaje státního rozpočtu republiky se člení na kapitoly odpovídající působnosti jednotlivých ústředních orgánů. (Vězeňská služba je zahrnuta v kap. 336 – Ministerstvo spravedlnosti)

Rozpočtové prostředky mohou být použity pouze v příslušném rozpočtovém roce, a to k účelům, na které byly státním rozpočtem určeny. V případě, že v průběhu roku dojde k potřebě rozpočtově nezajištěné úhrady, je možno ji zajistit hospodárnějším plněním jiných úkolů, omezením jiného méně naléhavého úkolu nebo použitím mimorozpočtových zdrojů. V mimořádném případě je možno použít rozpočtové rezervy státního rozpočtu republiky. [8]

S rozpočtovými rezervami disponuje vláda a v rozsahu vládou určeném i ministr financí. Vláda pravidelně informuje Parlament o hospodaření s rozpočtovými rezervami.

Rozpočtová opatření znamenají:

- a) přesun rozpočtových prostředků v rámci závazných ukazatelů mezi jednotlivými druhy příjmů a výdajů rozpočtu,
- b) souvztažné zvýšení příjmů a výdajů, kterým dochází ke změně závazných ukazatelů,
- c) povolené překročení rozpočtu výdajů, kterým nedochází ke změně závazných ukazatelů,
- d) vázání prostředků státního rozpočtu v rámci rozpočtu, kterým nedochází ke změně závazného ukazatele.

Ústřední orgány, obce a kraje zřizují k plnění svých úkolů v oboru své působnosti příspěvkové organizace, které hospodaří s rozpočtovými prostředky od zřizovatele, jak v oblasti centrálního rozpočtu, tak ve sféře územních samosprávných celků.

Rozpočty se sestavují většinou jako vyrovnané. Pokud je schválen rozpočet přebytkový, znamená to z finančního hlediska, že některé příjmy zdaného roku jsou určeny k využití až v letech následujících nebo ke splácení jistiny úvěrů z předchozích let. Jako schodkový může být schválen rozpočet pouze za předpokladu, že schodek bude možné uhradit. [8]

4 HOSPODAŘENÍ ORGANIZAČNÍCH SLOŽEK STÁTU

Hospodaření organizačních složek státu probíhá podle vládou schváleného zákona o státním rozpočtu, který obsahuje příjmy a výdaje státního rozpočtu.

Pokud organizační složce státu vznikne v průběhu roku potřeba úhrady rozpočtově nezajištěné, musí ji zajistit zákonem vymezenými způsoby a provedením příslušných rozpočtových opatření.

Po uplynutí rozpočtového roku sestavují správci kapitol o výsledcích rozpočtového hospodaření návrh závěrečného účtu své kapitoly v rozsahu a termínech, které stanoví Ministerstvo financí ČR. Návrhy projednávají v příslušných výborech Poslanecké sněmovny ještě před projednáváním návrhu státního závěrečného účtu, který obsahuje závěrečné účty jednotlivých kapitol. [8]

Během rozpočtového roku hospodaří organizační složky státu s prostředky podle schváleného rozpočtu své kapitoly. Tyto účetní jednotky sestavují své rozpočty většinou s **pasivním saldem**, tzn., že u nich převyšují výdaje nad příjmy.

V rámci svých úkolů a funkcí dosahují a inkasují organizační složky státu příjmy pro státní rozpočet. Příjmy však nemohou být použity k financování svých výdajů, ale jsou povinny je soustřeďovat na příjmovém rozpočtovém bankovním účtu. Na konci účetního období jsou takto nashromážděné příjmy automaticky převáděny na účet Ministerstva financí ČR.

Všechny rozpočtové výdaje uhrazují organizační složky státu z příslušných čerpacích výdajových rozpočtových účtů. K tomu je nutné, aby správce kapitoly vystavil rozpočtové limity pro vlastní rozpočtové hospodaření a rozpočtové limity svým organizačním složkám a rozdělil je na:

- a) běžné výdaje (provozní výdaje),
- b) platy zaměstnanců, ostatní platby za provedenou práci a pojistné,
- c) na individuálně posuzované výdaje určené na profinancování konkrétních akcí (dlouhodobý majetek),
- d) na systémově určené výdaje na financování konkrétního programu (dlouhodobý majetek).

Zpravidla se rozpočtové limity otevírají nejvýše na období jednoho čtvrtletí. Teprve na základě oznámení limitu výdajů bance je možné čerpat peněžní prostředky z výdajových účtů státního rozpočtu. Banka také dovoluje účetní jednotce čerpat prostředky z daného čerpacího výdajového účtu jen do výše limitované částky. Vznikne-li další potřeba prostředků, musí dojít ke změně limitu, které ovšem předchází již dříve zmíněné rozpočtové opatření. [8]

Z rozpočtu běžného roku mohou organizační složky státu hradit jen ty výdaje, které se hospodářsky týkají běžného účetního období. Neprovedené výdaje ke konci roku již zatěžují rozpočet následujícího účetního období. Částky nevyčerpaných limitů propadají a nelze je převádět do dalšího rozpočtového roku. Proto organizační složka státu musí převést některé výdaje na konci účetního období na účet cizích prostředků.

Vedle prostředků ze státního rozpočtu hospodaří organizační složka státu také s **mimorozpočtovými** zdroji, kterými jsou především prostředky fondů. Jedná se o tyto peněžní fondy: rezervní fond a fond kulturních a sociálních potřeb. [9]

Rezervní fond se vytváří z nevyčerpaných rozpočtových prostředků převedených do fondu rezervního za podmínek a v rozsahu, které stanoví rozpočtová pravidla. Dalším zdrojem rezervního fondu mohou být peněžní dary, prostředky poskytnuté ze zahraničí, pokud je organizační složka státu nepoužije v běžném roce, a dále též příjmy z prodeje nemovitého majetku, který byl darován organizační složce státu nebo který nabyla dědictvím. Rozpočtová pravidla dále určují, k jakému účelu lze prostředky rezervního fondu použít. Jsou to úhrada rozpočtem nezajištěných provozních potřeb a reprodukce majetku. Účelově určené dary a prostředky poskytnuté ze zahraničí se použijí v souladu s jejich určením.

Fond kulturních a sociálních potřeb je vytvářen k zabezpečení kulturních, sociálních potřeb a dalších potřeb a je určen zaměstnancům v pracovním poměru k zaměstnavateli. Jeho zdrojem je především základní příděl z rozpočtu organizační složky státu z ročního objemu nákladů na mzdy zaměstnanců. U organizační složky státu činí základní příděl do fondu kulturních a sociálních potřeb 2 % nákladů na mzdy a obdobné platby zaměstnavatele. [9] Jeho použití je různorodé a je možné jej použít jako např. příspěvek na rekreaci zaměstnanců, příspěvek na stravování, na kulturu a tělovýchovu, apod.

II. PRAKTICKÁ ČÁST

5 ANALÝZA VĚZEŇSKÉ SLUŽBY ČR

Důvodem existence státní organizace je plnění služeb pro veřejnost. Tato služba spotřebovává jak dlouhodobý hmotný a nehmotný majetek, materiál a peníze pro vlastní činnost, tak zejména finanční prostředky na zajištění služeb, příp. statků pro veřejnost. [4] V případě Vězeňské služby se jedná hlavně o službu veřejnosti, jak už z názvu organizace vyplývá, spočívající především v izolaci pachatele trestného činu od společnosti (individuální prevence), zabránění pachateli v další trestné činnosti, ve výchově pachatele k tomu, aby po propuštění z výkonu trestu vedl řádný život a výchovném působení trestu i na ostatní členy společnosti. (generální prevence)

5.1 Ukazatele finanční analýzy

Vzhledem k tomu, že Vězeňská služba je organizační složkou státu, nelze zde použít známé ukazatele finanční analýzy jako např. čistou současnou hodnotu. Tyto ukazatele jsou vhodné pro obchodní společnosti, příp. pro státní příspěvkové organizace (tyto mají vlastní kapitál apod.), nikoliv však pro organizační složky státu. Tyto organizační složky státu nemůžeme porovnávat ani mezi sebou navzájem.

Hospodaření organizační složky státu je spjato se státním rozpočtem. Nemůže např. zadržovat finanční prostředky jako vlastní kapitál z jednoho roku na druhý. [4]

6 STATISTIKA PŘÍJMŮ A VÝDAJŮ VS ČR V ROCE 2005

Vězeňská služba měla zákonem č. 675/2004 Sb., o státním rozpočtu na rok 2005 stanoveny závazné ukazatele rozpočtových příjmů v celkové výši 1 011 080 tis. Kč a výdajů v celkovém objemu 7 507 952 tis. Kč, tzn. velmi silně deficitní rozpočet. V průběhu kalendářního roku 2005 došlo ze strany správce kapitoly, což je pro Vězeňskou službu ČR Ministerstvo spravedlnosti, ke snížení výdajové částky na 7 177 455 tis. Kč, přesto její výše meziročně vzrostla o více než 447 mil. Kč, tedy o 6,6 %. K zajištění všech činností v průběhu roku 2005 bylo nezbytné použít finanční prostředky z rezervního fondu ve výši 301 574 tis. Kč. Nárůst výdajů byl určen k pokrytí nárůstu tarifních platů zaměstnanců, zejména příslušníků, a souvisejících výdajů, dále na nárůst počtu vyplácených sociálních dávek a jejich valorizaci a na financování programu reprodukce hmotného i nehmotného majetku.

Na druhé straně výdaje určené ve schváleném rozpočtu na financování běžného provozu (nákup materiálu a služeb, nákup vody, paliv a energií) se meziročně snížily o 1,5 %, tedy o 20 mil. Kč a jejich nedostatečné krytí prostředky státního rozpočtu bylo v průběhu roku řešeno zapojením mimorozpočtových zdrojů, především prostředků rezervního fondu, a to v celkové výši 29 mil. Kč. Byla tím zajištěna úhrada zvýšených výdajů, jejichž nárůst byl objektivně dán jednak opakovaným zvyšováním cen materiálů, léků, dodavatelských služeb, a zejména vody, plynu a elektřiny v průběhu roku 2005 a také nárůstem počtu vězněných osob, jejichž průměrný denní stav v roce 2005 dosáhl 19 167 osob.

7 VÝVOJ SCHODKŮ V ROZPOČTECH V LETECH 2002-2005

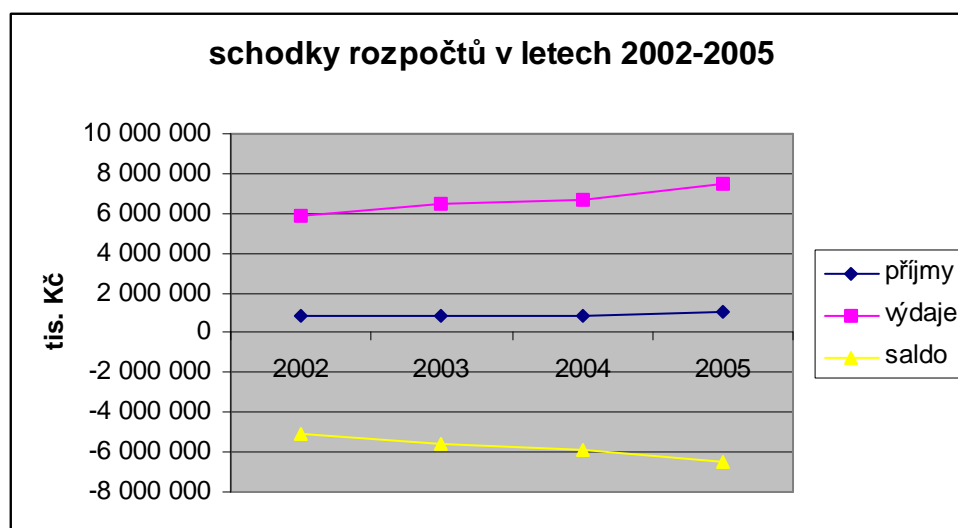
Tab. 1. Vývoj schodků v rozpočtech v letech 2002-2005

schodek rozpočtů v letech 2002-2005				
roky	2002	2003	2004	2005
příjmy	819 739	858 957	861 485	1 011 080
výdaje	5 916 898	6 458 893	6 730 299	7 507 952
saldo	-5 097 159	-5 599 936	-5 868 814	-6 496 872

Zdroj: Výroční zprávy z let 2002-2005

Hospodaření organizačních složek státu je obvykle deficitní. Jak nám ukazuje tabulka 1, Vězeňská služba není výjimkou. Smyslem této práce je navrhnout takové změny v hospodaření, aby tento schodek stále nenarůstal a aby Vězeňská služba mohla lépe zajistit své financování i z jiných zdrojů než ze státního rozpočtu.

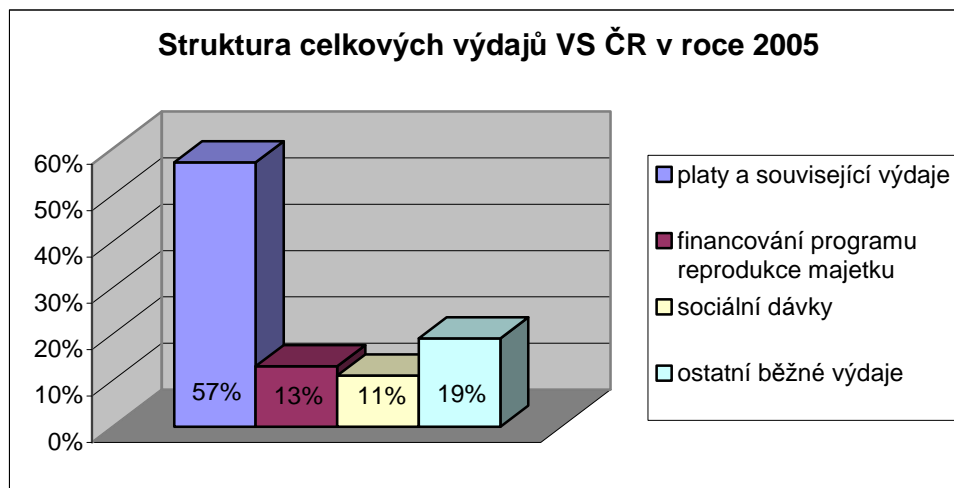
Graf 2. Vývoj schodků v rozpočtech v letech 2002-2005

Zdroj: Výroční zprávy z let 2002-2005

8 VÝDAJE VĚZEŇSKÉ SLUŽBY ČR V ROCE 2005

Graf 3. Struktura celkových výdajů VS ČR v roce 2005

Zdroj: vlastní

Všemi výdaji se budu podrobněji zabývat v následujících kapitolách. Největší část výdajů jde na platy a související výdaje a to 57 %; do financování reprodukce majetku jen 13 %, na sociální dávky 11 % a na ostatní běžné výdaje 19 % z rozpočtovaných výdajů za rok 2005.

8.1 Faktory ovlivňující problematiku financování českého vězeňství

Na financování českého vězeňství působí tyto faktory: 1. narůstající počet vězňů 2. zvyšující se počet zaměstnanců Vězeňské služby a 3. vybavení cel, aby se jejich stav dostal na požadovanou úroveň. Základním problémem současného vězeňství v ČR je přeplněnost věznic, nedostatek pracovních příležitostí pro vězně a chybějící finanční prostředky.

Financování je ve Vězeňské službě, jako i v jiných státních institucích, komplikováno malou průchodností schvalovacích procesů. Tento stav v některých případech přímo maří realizaci některých záměrů. [1]

Objemy rozpočtových prostředků, každoročně vynakládané na vězeňství, jsou faktorem, který zásadním způsobem ovlivňuje rozvoj moderního penologického systému. Při zachování současného objemu rozpočtových prostředků navýšených o běžnou inflaci nelze

očekávat výraznější přibližování stavu českého vězeňství standardu obvyklému v členských státech Evropské unie.

8.2 Růst počtu vězňů

Vězeňství lze rozdělit na dvě části: výkon vazby a výkon trestu odnětí svobody. Každé má svá specifika a je třeba je rozdělit i z důvodů ekonomických pro navrhování případných změn.

*Tab. 2. Vývoj stavů obviněných a odsouzených
v letech 2002-2005*

	2002	2003	2004	2005
Obvinění	3 384	3 409	3 269	2 860
Odsouzení	12 829	13 868	15 074	16 077
Celkem	16 213	17 277	18 343	18 937

Zdroj: vlastní

8.2.1 Výkon vazby

Důvody vazby jsou dány § 67 z. č. 141/1961 Sb. o trestním řízení soudním (trestní řád):

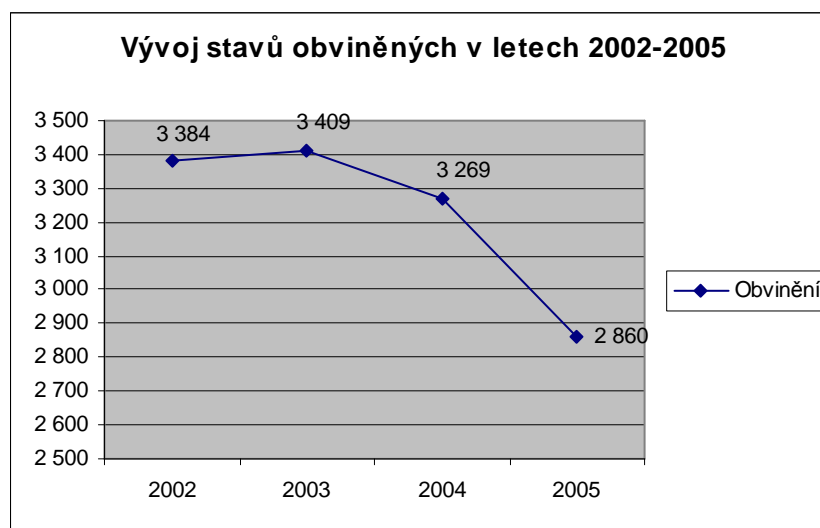
Obviněný smí být vzat do vazby jen tehdy, jestliže z jeho jednání nebo dalších konkrétních skutečností vyplývá důvodná obava,

- a) že uprchne nebo se bude skrývat, aby se tak trestnímu stíhání nebo trestu vyhnul, zejména nelze-li jeho totožnost hned zjistit, nemá-li stálé bydliště anebo hrozí-li mu vysoký trest,
- b) že bude působit na dosud nevyslechnuté svědky nebo spoluobviněné nebo jinak mařit objasňování skutečností závažných pro trestní stíhání, nebo
- c) že bude opakovat trestnou činnost, pro niž je stíhán, dokoná trestný čin, o který se pokusil, nebo vykoná trestný čin, který připravoval nebo kterým hrozil,

a dosud zjištěné skutečnosti nasvědčují tomu, že skutek, pro který bylo zahájeno trestní stíhání, byl spáchán a má všechny znaky trestného činu. [12]

8.2.2 Faktory ovlivňující růst počtu obviněných ve výkonu vazby

Graf 4. Vývoj stavů obviněných v letech 2002-2005

Zdroj: výroční zprávy z let 2002-2005

1. Institut vazby je poměrně často **zneužíván** orgány činnými v trestním řízení. Bohužel platí jistá míra alibismu, alibismu u vyšetřovatelů, kteří samozřejmě z praktických důvodů mají raději, když mají pod dohledem svého obviněného klienta. A státní zástupci jdou obvykle vyšetřovatelům na ruku a návrh na vzetí do vazby většinou podávají.
2. Pokud se týče rozhodnutí soudu, samozřejmě rozhoduje nezávislý soudce. Bezpochyby svůj vliv na podobná rozhodnutí o vzetí do vazby, která mohou být právem předmětem kritiky, je i to, že o mnohých vazebních věcech **nerozhodují trestní soudci** se zkušeností v oblasti trestního práva, ale vesměs soudci, kteří mají zkušenost v oblasti civilního práva. Tento soudce poté není s to objektivně rozhodnout a podléhá jistému „**nátlaku**“ ze strany státního zastupitelství.
3. Dále u nás v ČR hodně velkou většinu vazebně stíhaných osob tvoří **cizinci**. Pokud cizinec zde nemá bydliště, nemá zde nějakým způsobem zabezpečeny sociální podmínky, téměř vždy je vazebně stíhán, i když se jedná o bagatelní trestní čin. Je

otázkou, možná spíš na moc výkonnou či zákonodárnou, zdali by nebylo možno aspoň s těmi nejfrekventovanějšími státy vyjednat rychlejší a pružnější možnost předání věci k trestnímu stíhání do jejich domoviny, aby se tak neúměrně zatěžoval rozpočet Vězeňské služby ČR.

4. Zvláštní skupinou osob ve výkonu vazby jsou **bezdomovci**. Díky tomu, že je probační služba stále novou organizací, tak v současné době prakticky nemá možnost reálně pracovat v přípravném řízení. To znamená, že pokud ona osoba, která je s návrhem na vzetí do vazby dopravena k soudu, nemá žádnou adresu, na kterou by jí bylo možno doručovat, pak zde není reálná možnost, jak s ní udržet kontakt. Znamená to, že pro orgány činné v trestním řízení, aby ta věc mohla být reálně skončena, nezbývá nic jiného, než toho člověka opět vzít do vazby ač jinak povaha toho trestného činu či nebezpečnost toho člověka pro společnost tomu neodpovídá. Pokud by probační a mediační služba byla s to pracovat s takovým člověkem od počátku přípravného řízení, měla na to kapacitu i zákonný rámec, pak by nebyl problém takového člověka za podmínky a pod slibem, že se v pravidelných termínech bude dostavovat k probačnímu pracovníkovi, aby si zde vyzvedl poštu od státních orgánů, propustit na svobodu či vůbec takový návrh na vzetí do vazby státním zastupitelstvím nepodávat.
5. Je třeba mluvit i o mnohdy negativním **vlivu médií**. Absurdní zveličení naprosto bagatelní dopravní nehody stěží „okresního“ formátu, byť s tragickým důsledkem pro usmrčeného člověka či domácí bitky se zlomeným nosem, kdy kamery zaberou zakrvácené prostěradlo a potrhané šaty oběti a končí to tím známým: „Představte si, vyšetřovatel toho člověka po výslechu pustil na svobodu“. Ovlivňují tak občany a bohužel tím pádem logicky i vyšetřovatele v jejich úvahách nad možností uvalení vazby. Jsou do jisté míry pod tlakem veřejnosti.

8.2.3 Návrhy na řešení dané problematiky a tím snižování nákladů

1. Naproti tomu se rozšiřují možnosti, jak vazbu **nahradiť**. Jednak **dohledem** probačního úředníka a jednak také širší možností využívání **peněžité záruky**, nebo-li kauce. V mnoha zemích západní Evropy existuje v trestně procesním řádu jedna možnost, která v českém procesním řádu není, to je **odhlédnutí od výkonu vazby**,

přestože vazba byla uvalena. Je možno uvalit vazbu, ale odhlédnout od jejího výkonu a místo toho v případech, které se pro tento postup hodí, uložit různá opatření jako zákaz výjezdu, odevzdat pas, hlásit se několikrát týdně na policii atd. (kromě již zmiňované kauce či dohledu probačního úředníka). Tím je možné výkonu vazby zamezit. I když důvody k vazbě jsou, i když je důvodné podezření a důvody vazby, jestliže tato opatření dostačují, na návrh státního zastupitelství může soud od výkonu vazby odhlédnout a obviněný může dál být stíhaný na svobodě.

2. Dalším úsporou v oblasti vazebního řízení může být navrhovaná **možnost státního** zástupce rozhodovat, vydávat všechna rozhodnutí o vazbě, která jsou ve prospěch obviněného, tzn. státní zástupce nemůže vzít obviněného do vazby, ale všechna další rozhodnutí o propuštění, nahrazení vazby slibem, peněžitou zárukou atd. by mohl státní zástupce činit sám.
3. Zkrácení **délky trvání vazby**. Jednak navrhuji zavést pravidelné přezkoumávání důvodnosti, protože jedna věc jsou vazební důvody a druhá věc, jestli při existenci těchto vazebních důvodů trestní řízení musí trvat tak dlouho. Protože přece jen jakási obava z toho, že obviněný uteče, že bude působit na svědky, že bude zašantročovat či znehodnocovat důkazy nebo že bude pokračovat v trestné činnosti, tato obava musí vždycky do jisté míry korespondovat s tím, pro co je trestně stíhán. A ta závažnost provinění, pro které je stíhán (typová nebezpečnost), ta je vyjádřena vcelku jasně trestní sazbou.
4. Navrhuji, aby **délka vazby** absolutní a nepřekročitelná se odvíjela od **typové nebezpečnosti** trestného činu. Navrhuji kromě toho taky, že z celkové délky vazby, maximálně 1/3 může trvat vazba v přípravném řízení a 2/3 v řízení před soudem.
5. Dále navrhuji, aby u těch nejméně závažných trestných činů, dále u trestných činů, kde je předem jasné, že to trestní stíhání by nemělo vést k uložení nepodmíněného trestu odnětí svobody, dále u mladistvých apod., aby vazba nebyla přípustná s výjimkou případů, kdy se ten obviněný v minulosti konkrétně pokusil o útěk, nebo konkrétně působil na svědky nebo spoluobviněné. **Trestní řád** by měl dále obsahovat zcela konkrétní **lhůty** pro soud, pro úkony trestního řízení tam, kde je obviněný ve vazbě, pro nařízení hlavního líčení, pro vyhotovení rozsudku apod.

8.2.4 Náklady

Pokud jde o náklady na jednoho obviněného, jsou vyšší než u průměrného odsouzeného, z důvodu potřeby doprovázet ho k soudu, tzn. **eskortovat** ho tam. Ve vazebních věznicích jsou speciální oddělení pro eskortní službu, která se samozřejmě musí také zaplatit. Podrobná statistika nákladů na jednoho obviněného nebyla uvolněna, resp. neexistuje. Je potřeba však říci, že již dochází k určitému slučování vazebních věznic a např. věznice v Břeclavi, která ještě počátkem tohoto roku eskortovala obviněné z věznice k nám na Okresní soud ve Zlíně, příp. pobočku Krajského soudu Brno ve Zlíně, byla reprofilována na věznici s dohledem a dozorem a vazbu převzala vazební věznice Olomouc. Toto slučování je třeba dokončit a lze se domnívat, že takových 8 vazebních věznic by bylo dostačujících. Vycházím z úvahy, co krajský soud, to jedna vazební věznice.

8.2.5 Závěr

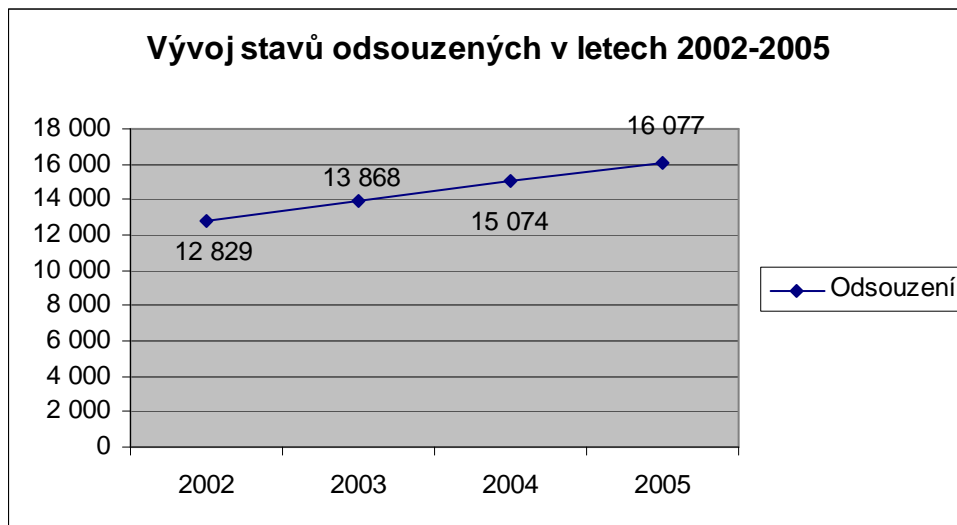
U vazebních řízení dochází k určitému zlepšení, jak vidíme z grafu č. 4. Ještě začátkem 90. let – po velké amnestii – bylo vazebně stíhaných cca 7 000 obviněných a ve výkonu trestu bylo zhruba stejně odsouzených. To byl poměr 1:1. Dnes máme, jak jsem již dříve uvedl, něco kolem 19 000 vězňů a z toho je vazebně stíháno zhruba 3 000 obviněných. To je poměr (velmi zaokrouhleně) 1:6. Myslím si, že mé návrhy a doporučení v kapitole 8.2.3 ve svém souhrnu by mohly vést ke zmenšení počtu osob ve vazbě a ke zkrácení vazebního řízení a že je reálné se dostat někde na úroveň 1500–2000 obviněných. Je velice důležité si uvědomit, že vazba má své nezastupitelné místo v přípravném i soudním řízení a není tudíž možné zmenšit počet obviněných ve vazbě na minimum. Já jen navrhuji optimalizaci těchto počtů, aby nedocházelo ke zneužívání vazby, apod.

8.2.6 Výkon trestu odnětí svobody

Základním problémem současného vězeňství v ČR je přeplněnost věznic, nedostatek pracovních příležitostí a chybějící finanční prostředky.

Graf 5. Vývoj stavů odsouzených v letech 2002-2005

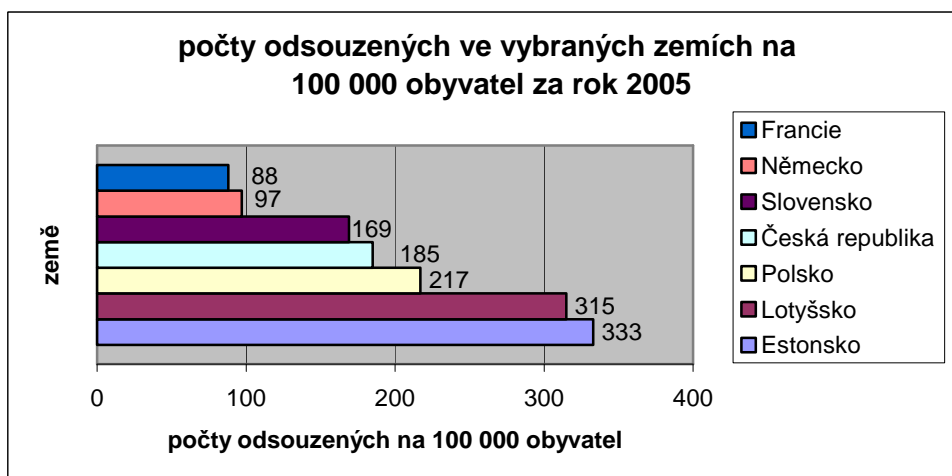

Zdroj: výroční zprávy z let 2002-2005

V počtu odsouzených k nepodmíněnému trestu odnětí svobody jsme na jednom z předních míst mezi zeměmi Evropské unie a to 185 odsouzených na 100 000 obyvatel. Před ČR je v tomto ohledu jen Estonsko s 333 odsouzenými na 100 000 obyvatel, Lotyšsko s 315 a Polsko s 217. Ještě pro srovnání – Slovensko má 169 ods. na 100 000 obyvatel, zatímco vyspělé západní státy jako např. Německo má tento poměr 97 a Francie 88 odsouzených na 100 000 obyvatel.

Graf 6. Počty odsouzených ve vybraných zemích na 100 000 obyvatel za rok 2005

Zdroj: Vlastní

Ze statistik vyplývá, že každý 4. odsouzený v ČR je odsouzen k nepodmíněnému trestu odnětí svobody. Jako bychom zapomínali na to, že existuje něco jako **prevence kriminality**, o té se zatím pouze mluví a moc se v této oblasti neudělalo, že existují **alternativní tresty** jako alternativy k nepodmíněnému trestu odnětí svobody, že existují **odklopy**. Já si odvážím tvrdit, že jsme stále na začátku přeměny současného vězeňského systému u nás. Přestože všechna tato opatření, a to ukazují zkušenosti z jiných zemí, jsou mnohem **levnější a účinnější** prostředek, jak bojovat s kriminalitou.

8.2.7 Jak se vypořádat s přeplněností věznic?

Vězeňství je v tomto směru faktorem skutečně pouze exekutivním, jehož prostor je vymezen třemi zásadními faktory:

- a) společenská situace a z ní plynoucí oblast kriminality,
- b) legislativní úprava, a to jak v oblasti trestněprávní, tak v oblasti penologické a vězeňské,
- c) ekonomické podmínky, realizace ústavních a zákonných úkolů, které vězeňství má.

[5]

Kritická situace ve vězeňství se musí řešit koncepčně a s výhledem do budoucna. Stojíme před základním problémem, zda souhlasit s vývojovým trendem charakterizovaným **zvyšováním kapacity** našeho **vězeňství**, což je cesta jen zdánlivě nejjednodušší, avšak rozhodně **nejnákladnější**. Zkušenosti Vězeňské služby hovoří o tom, že **výstavba** nebo zřízení **jednoho lůžka** nebo místa ve věznici reprezentuje skutečnou částku kolem **jednoho milionu korun**. Tím ale **nejsou** zdaleka **náklady vyčerpány**, je samozřejmě nutno předvídat úměrně tomu rostoucí **nárůst provozních nákladů** v každém novém vězeňském zařízení. Sem patří nejen materiální, ale zejména personální zabezpečení Vězeňskou službou, přičemž musíme brát ohled na kritérium, že na skutečně minimální standard je třeba dosáhnout početních stavů vyjádřitelných matematickým poměrem dva vězni na jednoho kvalifikovaného pracovníka Vězeňské služby.

Důsledky: jestliže dnes se nám nedostává zhruba 6 000 míst ve věznicích, znamenalo by to vybudování dalších 9 - 10 vězeňských zařízení s kapacitou kolem 500 – 600 míst se všemi zmíněnými finančními důsledky, přičemž by se tato vězeňská kapacita současně musela

navýšit také počtem alespoň tří tisíc kvalifikovaných, a státem placených pracovníků vězeňství, což by opravdu bylo velmi nákladné. 6 000 nově vybudovaných míst ve vězeňských zařízeních reprezentuje náklady asi 6 mld. Kč a 3 000 nově vytvořených pracovních míst v těchto zařízeních by představovalo mzdové náklady cca 1 168 mil. Kč. Vycházím ze mzdových nákladů za rok 2005. Celkové provozní náklady by byly zhruba 2 049 mil. Kč.

Domnívám se proto že zvyšování kapacity našich věznic není **jedinou** cestou k řešení, nicméně investice je nutné směrem ke zlepšení stavu našich věznic nadále posilovat, ale druhou alternativou a řešením je spíše změna trestní politiky.

Druhou cestou k řešení problematiky vězeňství a přeplněných věznic mají v rukou mj. i soudci. Soudci zatím v dostatečné míře nevyužívají možnosti ukládání **alternativních trestů**. Vzhledem k tomu, že veřejnost si chybně s pojmem alternativní trest spojuje, po masivní mediální kampani, jen trest obecně prospěšných prací, zmíním se v této práci hlavně o něm a jen krátce se zmíním o dalších méně frekventovaných alternativních trestech, tedy **trestech nespojených s odnětím svobody**.

Mezi alternativní tresty se řadí: obecně prospěšné práce, ztráta čestných titulů a vyznamenání, ztráta vojenské hodnosti, zákaz činnosti, propadnutí majetku, peněžité trest, propadnutí věci, zákaz pobytu a vyhoštění (pro cizince).

Moderní zacházení s pachatelem má směřovat od trestní spravedlnosti odplatné, tedy restriktivní k trestní spravedlnosti napomáhající, tedy restorativní. K tomu slouží v trestní politice tři nástroje: dekriminalizace, diverze a depenalizace. **Dekriminalizace** znamená vyjmutí některých činů z kategorie trestných činů. **Depenalizace** je nahrazování trestu odnětí svobody jinými sankcemi; eventuálně mediace, tj. rozptýlení vzniklého napětí mezi obětí a pachatelem trestného činu pomocí navázání kontaktů mezi oběma a nastoupení na cestu tzv. mimosoudního narovnání nebo **diverze**, tj. odklon, který znamená možnost volby pachatele mezi trestně právní sankcí a jinou sankcí, která neznámá uvěznění. [6]

K alternativním trestům se přistupuje proto, jelikož **výkon trestu odnětí svobody** má dvě podstatná **rizika**: 1. **ekonomické** – vysoká finanční náročnost, 2. **psychologické** – resocializace nemusí být úspěšná, dokonce může dojít k dalšímu poškození osobnosti vězně. V zahraničí je nejtypičtějším alternativním trestem probace. Při něm probační úředník kontroluje obsah příkazů pro pachatele, který není uvězněn, ale musí respektovat uložená

omezení. Probační příkaz zpravidla obsahuje vyrovnání se s obětí, zákaz vycházení, zákaz pít alkoholu, omezení pobytu v určitém místě a čase apod. [6]

Trest obecně prospěšných prací byl do našeho trestního práva zaveden s účinností od 1. 1. 1996. Ovšem hned na počátku se narazilo na několik procesních problémů, které do jisté míry zabránili většímu rozšíření těchto trestů. Na vině se co do malého množství využívání alternativních trestů podepsala i určitá konzervativnost soudců, kteří si tento institut zatím zcela neosvojili, samozřejmě ovšem i s vědomím, že s jeho výkonem mohou být problémy. A proto mnohdy raději sáhnou k osvědčenému trestu odnětí svobody.

Třetím řešením by měla být **diverze**. Domnívám se, že problém vězeňství se zcela chybně zaměřuje pouze na ukládání alternativních trestů a naprosto se pomíjí to, co by mělo případnému ukládání těchto trestů předcházet. Tedy možnosti odklonů v trestním řízení, které nazýváme diverze.

Naš trestní řád zná instituty **podmíněného zastavení trestního stíhání a narovnání**. V obou případech se jedná o instituty relativně nové, zavedené v první polovině 90. let. Oba lze aplikovat u méně závažných trestných činů se sazbou do 5 let odnětí svobody. Oba tyto instituty upřednostňují zájem na satisfakci poškozeného nad zájmem použití represivně výchovných opatření na obviněném, tzn. uvěznění.

První zmiňovaný institut, tedy **podmíněné zastavení trestního stíhání**, znamená, že v průběhu přípravného řízení nebo později po splnění zákonem stanovených podmínek, jako je doznání obviněného, náhrada škody apod., lze trestní stíhání podmíněně zastavit. V případě, že během stanovené zkušební doby se nějakým způsobem provinil proti řádnému životu, rozhodne se o pokračování v trestním stíhání.

Rovněž institut **narovnání** pak za předpokladů dohody mezi obviněnými a poškozenými při splnění dalších zákonných podmínek, jako je náhrada škody, znamená možnost zastavení trestního stíhání, aniž je ukládán jakýkoli trest. Je tedy nepochybné, že nejenom alternativní tresty, ale především využívání odklonů v trestním řízení by výrazně odlehčily českým věznicím!

Proč jsou oba zmíněné instituty v praxi orgánů činných v trestním řízení tak málo využívány? Vedle již zmíněné konzervativnosti soudců, o které jsem se tak kriticky zmínil a znám to z praxe, uvádím další dva aspekty tohoto neutěšeného stavu. V první řadě je zde

požadavek na rychlost řízení, který je chybně mnohdy stavěný jako prioritní. Uvedu příklad z praxe, kdy jsem na toto téma hovořil z trestními soudci: soudce dostane po nápadu obžaloby věc. Jestliže rozhodne trestním příkazem a uloží trest odnětí svobody v rozsahu několika měsíců, skončí tuto trestní věc do několika dnů. Je to tedy vynikající z hlediska rychlosti řízení. Jestliže ovšem předá tuto věc mediačnímu a probačnímu úředníkovi, aby zahájil složité jednání mezi poškozeným a obviněným o možnosti náhrady škody, aby vedl řízení k jakémusi odklonu, o kterém jsem hovořil, trvá tato věc a vyřízení této věci několik měsíců, a soudce je svými funkcionáři kritizován za malou rychlost v řízení. Je tedy špatný z hlediska rychlosti řízení.

Další věci vedoucí ke zlepšení stavu českého vězeňství je aktivita obhájců činných v přípravném řízení. Obhájce by totiž od samého počátku u těchto méně závažných trestných činů měl směřovat aktivitu svou i obviněného k dohodě s poškozeným, k finančnímu uspokojení jeho nároků. Poté by nebylo třeba tuto nedostatečnou aktivitu obhájce dohánět složitě v řízení před soudem, anebo lépe, věc by se před soud vůbec nedostala. Ale to jsem se již dostal daleko od tématu přeplněnosti našich věznic.

8.2.8 Závěr

Alternativní tresty jsou v demokratických státech ověřenými prostředky, jak odborně zacházet s různými typy pachatelů, jak podle míry jejich společenské nebezpečnosti, tak podle možností jejich nápravy. Současně umožňují odlehčení přeplněným věznicím. Využití těchto forem trestání považuji jednak za projev humanizace společnosti, a jednak za účinné formy zacházení s pachateli s příznivou sociální prognózou, tedy ne příliš vhodný pro recidivisty.

Využívání odklonů v trestním řízení a alternativních trestů je důležité nejenom z hlediska přeplněnosti našich věznic, ale hlavně z hlediska ekonomického, neboť věznění je drahé, a i z hlediska nápravy škody pachatelem trestného činu. V případě věznění se tato možnost mnohokrát zmenšuje.

Ze všeho nejméně se v přeplněných věznicích dá realizovat jakýkoliv výchovný program. Pochopitelně v prostoru, kde lidé o sebe klopýtají, kde je přeplněno, je celkem obtížné zajišťovat jakýkoliv program, a proto je tady nesporným faktem, že lidé, kteří prošli výkonem trestu se vrací horší, než jakými byli před nástupem trestu. Je to potenciál opakování protisociálního chování. Čím více lidí, čím více občanů, čím více pachatelů

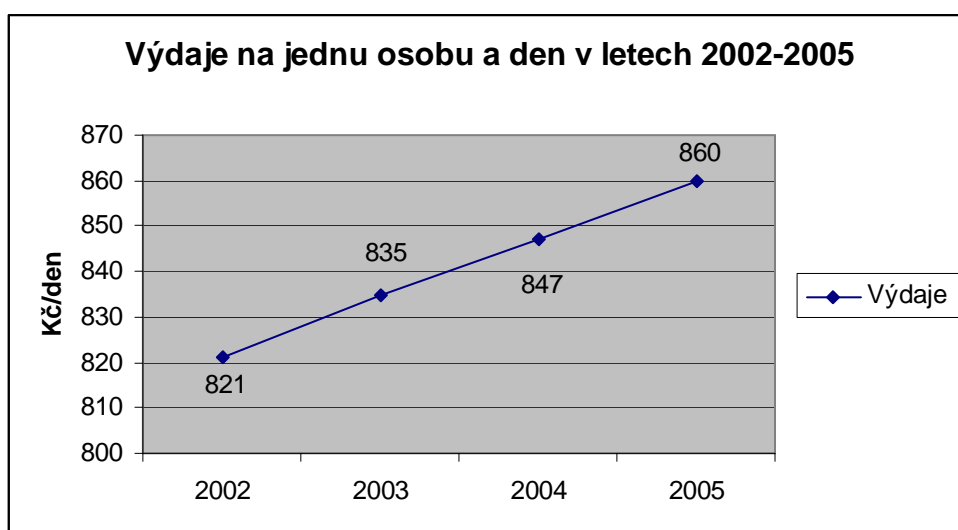
se vyhne kontaktu s vězeňskou subkulturou a s vězením jako takovým, tím lépe pro nás pro všechny.

Závažným důvodem pro odklony, alternativní tresty a vůbec pro změnu trestní politiky je otázka **finanční**. Zatím si málokdo uvědomil to, že **nejenom výkon trestu je nákladem**. Tím, že pachatel nepracuje, že pro něj není práce, rostou **náklady obětované příležitosti**, protože do rodin těchto pachatelů vykonávajících trest odnětí svobody, **stát posílá sociální dávky**.

8.3 Náklady na jednoho vězně

Náklady na jednu vězněnou osobu (ať už ve vazbě nebo odsouzeného) a den dosáhly v roce 2005 téměř 860 Kč, což bylo o 13 Kč více než v roce 2004. Stále tak pokračuje zvyšující se nákladnost českého vězeňství.

Graf 7. Výdaje na jednu osobu a den v letech 2002-2005

Zdroj: výroční zprávy z let 2002-2005

Výdaje ve vězeňství mají jednak charakter **fixních** nákladů (není možné podle počtu vězňů přijímat, resp. propouštět zaměstnance, apod.), ale i charakter **variabilních** nákladů, hlavně na stravu a služby spojené s vězněním osob. Tyto položky najdeme ve výdajích pod označením **ostatní běžné výdaje** (viz. graf 3.) a tvoří přibližně 19 % všech výdajů ve vězeňství. Pod tyto ostatní běžné výdaje řadíme: potraviny pro vězně, studenou vodu a stočné, teplo a dálkové teplo, plyn, elektrická energie, praní a čištění prádla apod. Není potřeba zdůrazňovat, že všechny tyto výdaje jsou rok od roku vyšší. Např. ná-

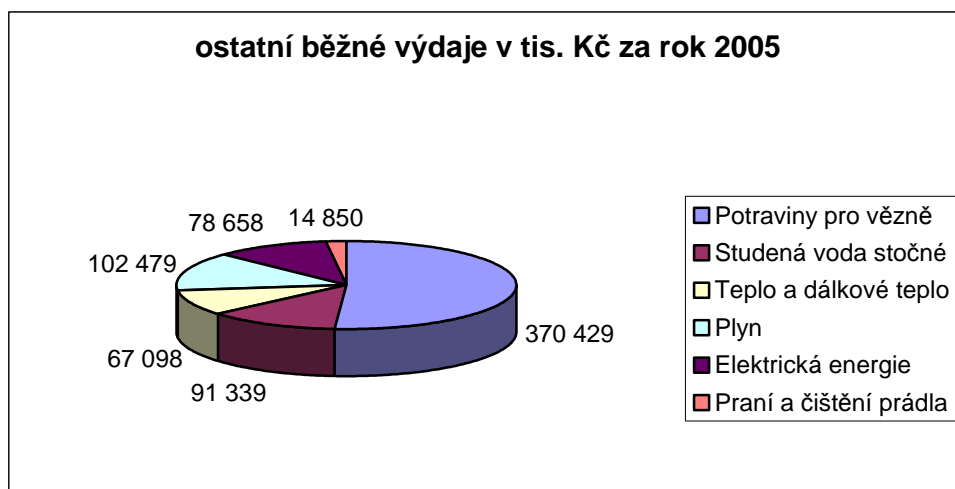
klady na potraviny pro vězně se zvýšily z 370 429 tis. Kč na 397 023 tis. Kč; plyn ze 102 479 na 120 234 tis. Kč, atd. jak to ukazuje tab. 3.

Tab. 3. Položky čerpání ostatních běžných výdajů v roce 2005 v porovnání s rokem 2004 v tis. Kč

Položka	2004	2005	Rozdíl
Potraviny pro vězně	370 429	397 023	26 594
Studená voda stočné	91 339	94 946	3 607
Teplo a dálkové teplo	67 098	71 637	4 539
Plyn	102 479	120 234	17 755
Elektrická energie	78 658	88 197	9 539
Praní a čištění prádla	14 850	14 318	-532

Zdroj: výroční zpráva za rok 2005

Graf 8. Struktura ostatních běžných výdajů ve VS ČR za rok 2005

Zdroj: vlastní

Můžeme konstatovat, že se vzrůstajícími výdaji na jednoho vězně se potýkají všechny státy civilizovaného světa. Ekonomické i společenské náklady na subvencování tak veliké vězeňské populace jsou obrovské. Např. v roce 1995 vydala Kalifornie poprvé více peněz na věznice než na vzdělávání. Vzdělávání jednoho člověka stojí 5 500 USD

ročně a jeho věznění 20 000 USD za rok, takže fondy se přesouvají ze školství do vězeňství. [10]

8.4 Růst počtu zaměstnanců

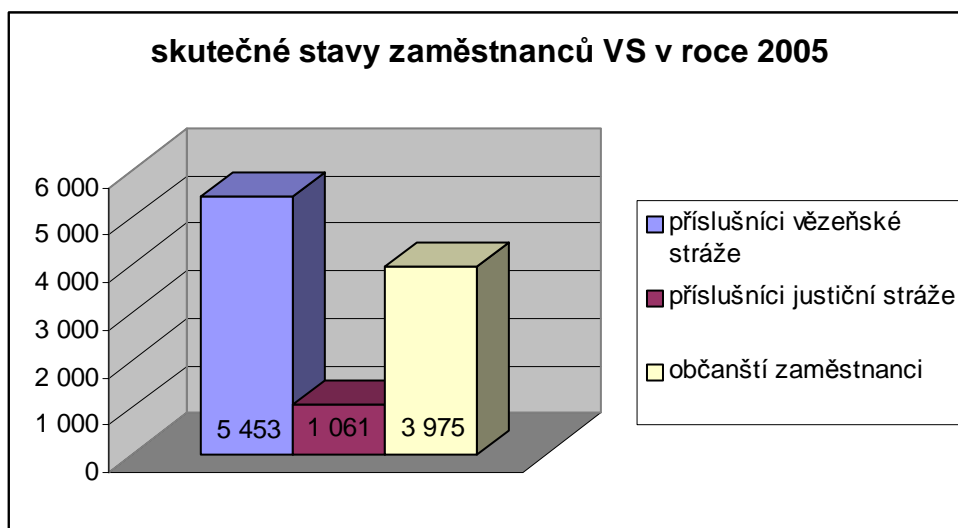
Jeden z nejvýznamnějších faktorů, ne-li nejvýznamnější, podílejících se na každoročních výdajích ve vězeňství je počet zaměstnanců a výdaje na jejich platy. Tyto výdaje tvoří zhruba 57% z celkových výdajů Vězeňské služby ČR. Vzhledem k tomu, že se jedná o organizační složku státu, jsou počty zaměstnanců stanoveny tabulkově.

V roce 2005 došlo po dlouhé době k malé redukci počtu tabulkových míst. Nárůst počtu zaměstnanců však můžeme zaznamenávat už od první poloviny devadesátých let. Souvisí to především s rostoucím počtem vysoce kvalifikovaných pracovníků, zabývajících se přímo vězněnými osobami – vychovatelé, speciální pedagogové, psychologové, apod. Je zde také tlak na zvyšování kvalifikace těchto lidí, a tím nepřímo také na růst jejich platů.

Jak již jsem uvedl, plánovaný početní stav zaměstnanců Vězeňské služby na rok 2005 byl meziročně snížen o 63 osob a byl stanoven v počtu 10 702 zaměstnanců, z toho 6 745 příslušníků. V průběhu roku byl rozpočtovým opatřením proveden přesun 45 tabulkových míst příslušníků ve prospěch občanských zaměstnanců. Dochází tak nadále ke zcivilňování vězeňské služby. Skutečné stavy jsou však poněkud nižší, a to o 213 zaměstnanců. Na některá uvolněná místa je třeba vypisovat výběrová řízení a proto jsou ve statistice zahrnuta jako volná místa. Stejně tak i o službu v hlavním městě zřejmě místní lidé nemají zájem o čemž svědčí dlouhodobý převis poptávky nad nabídkou. Zřejmě jsou na vině i platové tabulky, které mnoho pražských zájemců neosloví. Dále je nutné konstatovat, že ne každý se může stát příslušníkem Vězeňské služby.

Graf 9. Skutečné stavy zaměstnanců Vězeňské služby v roce 2005

Zdroj: Výroční zpráva za rok 2005

Průměrný měsíční plat příslušníků dosáhl 24 881 Kč, což představuje meziroční zvýšení o 3171 Kč. Průměrný plat občanských zaměstnanců se meziročně zvýšil o 624 Kč na 22 131 Kč.

V průběhu roku 2005 bylo proplaceno 270 954 hodin přesčasové práce v celkové výši téměř 51 mil. Kč. Její nárůst je vykázan u příslušníků (především v Praze, kde je dlouhodobý nedostatek příslušníků), a to v meziročním srovnání o 7 %. Hlavní příčinou byl výrazný nárůst počtu eskort vězňených osob k soudům a do zdravotnických zařízení a vyšší rozsah činností na úseku každodenního individuálního zacházení s vězňenými osobami. To je také příčinou neustálého zvyšování nákladů na jednu vězňenou osobu a den.

Služební poměr, včetně zcivilnění, ukončilo 634 příslušníků a naproti tomu bylo do služebního poměru přijato 637 nových příslušníků vězeňské a justiční stráže, což znamená navýšení skutečného stavu o 3 příslušníky.

Růst nákladů je způsoben mimo jiné i tím, že dochází k **zcivilňování** určitých profesí v rámci Vězeňské služby ČR. Zcivilnění: jedná se o změnu služebního poměru na pracovní právní vztah, a to ve správní složce. Před rokem 1992 byli všichni zaměstnanci Vězeňské služby ČR ve služebním poměru. V souvislosti se zákonem o Vězeňské službě ČR, který vymezuje výkonnou (ozbrojenou) a správní (civilní) složku, bylo zahájeno zcivilňování. [15]

Záměr byl dobrý a měl vést k úsporám na platech, ale jeho realizace nebyla provedena dobře. Každý takový příslušník dostane vyplaceno jednorázové odchodné podle výše předchozího služebního příjmu a délky předchozí služby. Stejně tak je mu i vypočítán příspěvek za službu, který poté pobírá k měsíčnímu platu jako občanský zaměstnanec Vězeňské služby ČR. Ale z vězeňské služby takový člověk neodchází, zůstává a dále pracuje ve stejné funkci! Na příspěvek za službu má nárok příslušník po 10 letech služby. Vypočítává se obdobně jako odchodné.

Tady vidím osobně největší možnost „šetřit“: občanským zaměstnancům, kteří byli zcivilněni, by neměl příslušet žádný příspěvek za službu, stejně tak i odchodné. Dále je nezbytné, aby stavy příslušníků v jednotlivých věznicích byly šity na míru dle potřeb bezpečnosti dané věznice. Tzn. že ve věznici s dohledem není ani zdaleka potřeba tolik příslušníků na jednu vězněnou osobu jako např. ve věznici se zvýšenou ostrahou. Je škoda, že mi nebyla uvolněna podrobnější statistika výdajů na jednu vězněnou osobu a den podle typu věznice. Zřejmě se tímto nikdo kvalifikovaně nezaobíral. Na obranu VS však musím podotknout, že téměř každá věznice je profilována jako multiprofilační, tj. se dvěma a více profily: např. s dohledem a dozorem, a tudíž přesná statistika není k dispozici.

Obdobný poměr zaměstnanců vězeňské služby a vězněných osob, tj. 1 kvalifikovaný příslušník VS na 2 vězněné osoby, je všude v civilizované Evropě. Nárůst počtu zaměstnanců, jak už jsem uvedl výše, byl způsoben především nárůstem kvalifikovaných odborníků. Vzhledem k tomu, že vězeňská služba je organizační složka státu nepředpokládám, že by docházelo k neustálému nárůstu počtu zaměstnanců, jelikož tyto počty jsou dány tabulkami. Pokračující humanizace však může i nadále v řádech desítek osob znamenat nárůst hlavně v oblasti občanských zaměstnanců. Tyto kvalifikované zaměstnance je však potřeba zaplatit a odtud pramení ony zvyšující se výdaje na platy všech zaměstnanců, resp. na vězněné osoby a den.

Na druhé straně nelze tvrdit, že by vězeňská služba mohla ušetřit, kdyby nerostly výdaje na platy, naopak je potřeba říct, že tuto náročnou službu nemůže vykonávat každý a že existují přísná kritéria, které musí každý žadatel o službu ve VS ČR splňovat.

Nesmím též opomenout, že za zvýšenými platovými výdaji jsou i přiděly do fondu sociálních a kulturních potřeb. Tyto peníze se nikam neztrácejí, ale jsou využívány v souladu se zákonem. Základní přiděl do FKSP jsou 2 % nákladů na mzdy a obdobné platby zaměstnavatele.

8.5 Výdaje na sociální dávky

Vězeňská služba jako orgán sociálního zabezpečení zajistila výplaty důchodů bývalým příslušníkům, výplatu příspěvků za službu a platového vyrovnání, odchodného, úmrtěného a nemocenských dávek příslušníků.

V roce 2005 bylo na sociální dávky vynaloženo celkem 796 619 tis. Kč, z toho na výplatu 38 329 dávek důchodů 353 885 tis. Kč a na výplatu 47 066 dávek příspěvků za službu a platového vyrovnání 367 742 tis. Kč. K zajištění výplat odchodného v celkové výši 58 951 tis. Kč musely být využity prostředky rezervního fondu, neboť rozpočtové krytí tohoto závazného ukazatele státním rozpočtem ve výši 23 000 tis. Kč se ukázalo jako nedostatečné. Zvýšený počet odcházejících příslušníků má hlavně příčinu v dosud neschváleném, resp. schváleném, ale neúčinném zákonu o služebním poměru příslušníků Policie ČR, kterým se řídí všechny ozbrojené složky vč. příslušníků vězeňské a justiční stráže. Rostoucí počet dávek příspěvků za službu a platového vyrovnání má za následek, že tyto sociální výdaje se zvýšily a dostaly se až na 11 % všech výdajů ve Vězeňské službě ČR.

8.6 Výdaje na financování programů reprodukce majetku

Prostředky plynoucí do vězeňství, resp. do financování reprodukce dlouhodobého majetku, jsou rok od roku stále nižší, v nepoměru k rostoucímu počtu vězňených osob, k opotřebením a havarijnímu stavu spravovaných objektů, k růstu cen atd.

Co se týče vybavení cel, tak žádná cela není vybavena tak jak je to běžné ve státech západní Evropy, aby na celách byly zásuvky, aby byla na celách k dispozici teplá voda a další a další věci, jež vyplývají ze zákona nebo vyhlášky o výkonu trestu odnětí svobody, resp. výkonu vazby. To vše je potřeba změnit.

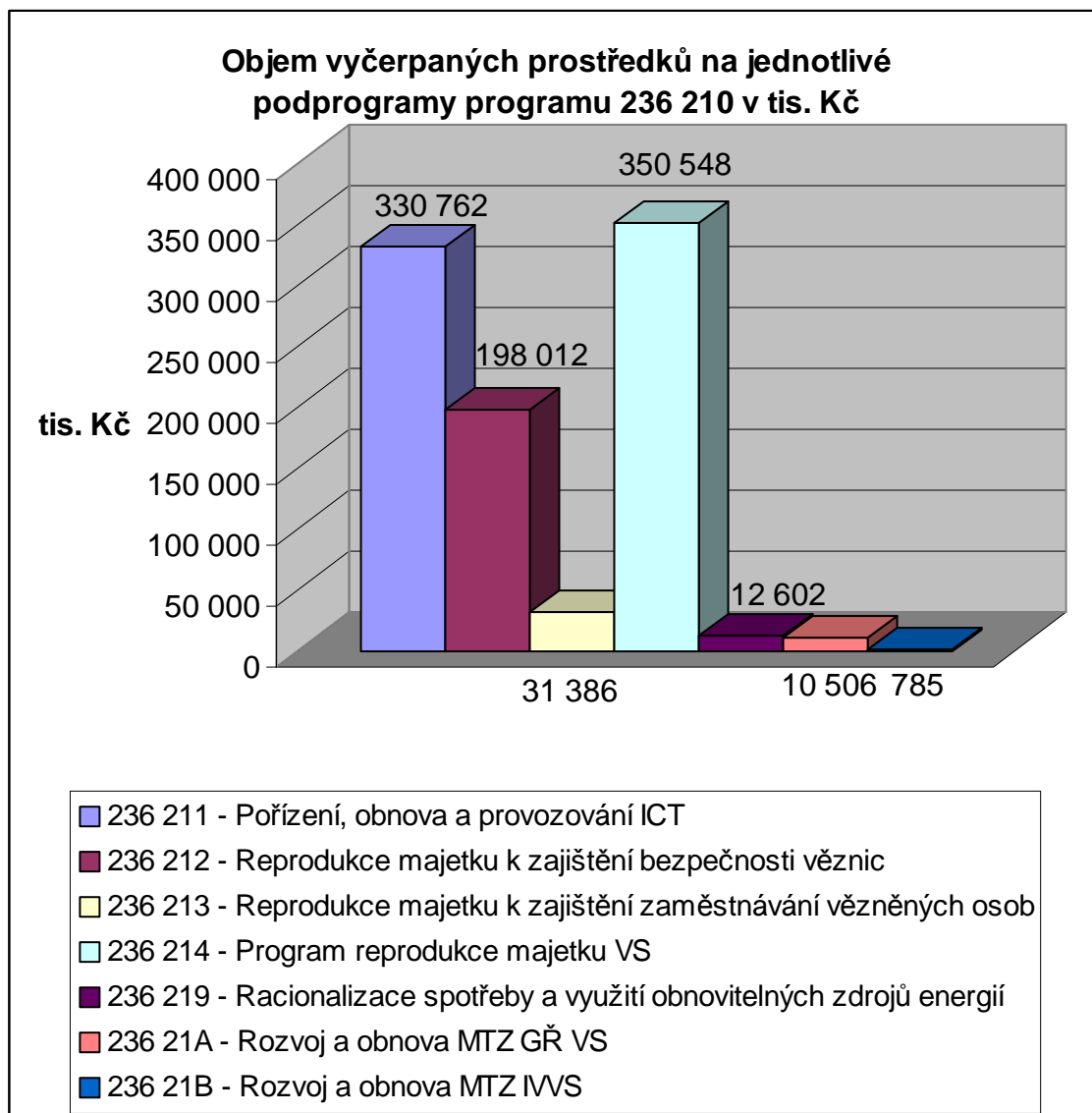
Další věc, která se dotýká vězeňské služby, je věc stará zhruba jeden rok a týká se zákona o rozpočtových pravidlech. Zde byl po velice dramatickém jednání prosazen pozměňovací návrh, kdy zisk získaný hospodářskou činností, peněžité dary a prostředky poskytnuté v zahraničí se stávají **mimorozpočtovými zdroji**. Tzn. že je VS může využít i k financování dlouhodobého majetku. U darů záleží na přání obdarovávajícího, resp. účelu daru.

Z věcného hlediska vychází struktura výdajů z dokumentace programů reprodukce majetku pro období let 2003 až 2008, které zabezpečují stanovené cíle rozvoje a obnovy materiálně-technické základny vězeňství.

V rámci programu 236 220 Rekonstrukce, modernizace a opravy vazebních věznic a věznic bylo vyčerpáno 7 381 tis. Kč, a to pouze z prostředků rezervního fondu. Celkem bylo financováno 7 akcí, z nichž bylo 6 dokončeno. Pro moji spádovou věznicí to byla rekonstrukce vstupu do objektu vazební věznice.

V rámci programu 236 210 Rozvoj a obnova materiálně technické základny vězeňství bylo čerpáno 934 601 tis. Kč. Čerpání zahrnuje přidělené rozpočtové prostředky, převody z rezervního fondu a ostatní zdroje. Náplní tohoto programu je reprodukce veškerého majetku včetně výdajů na opravy a udržování. V roce 2005 bylo v rámci systémové dotace financováno celkem 217 investičních akcí a 3 investiční akce v rámci povoleného překročení rozpočtu. Tento program je daleko rozsáhlejší než program 236 220 Rekonstrukce, modernizace a opravy vazebních věznic a věznic, budu se dále podrobněji věnovat právě tomuto programu – viz graf 10.

*Graf 10. Objem vyčerpaných prostředků na jednotlivé podprogramy programu
236 210 v tis. Kč*

Zdroj: Výroční zpráva za rok 2005

V podprogramu 236 211 byly nejdůležitějšími výdaji činnosti spojené s projektovou přípravou a zahájením realizace Vězeňského informačního systému a modernizace telefonních ústředí.

V podprogramu 236 212 byly finanční prostředky čerpány především na vybavení věznic systémem vnějších a vnitřních signálně zabezpečovacích prostředků, na oplocení, a na nákup rentgenů zavazadel a detekčních rámců.

V podprogramu 236 213 byla zahájena výstavba výrobní haly ve věznici Mírov a ve věznici Nové Sedlo, na pracovišti Kovo ve vazební věznici Praha – Pankrác bylo instalováno odsávání, ve výrobní zóně věznice Horní Slavkov byly zřízeny šatny. V rámci toho-

to podprogramu byl zajištěn také potřebný nákup vysokozdvizných vozíků, nákup dřevoobráběcích strojů, prádelenských strojů a šicích strojů pro opravu a šití oděvů.

V podprogramu 236 214 bylo financováno dokončení rekonstrukce stravovacích provozů, zřízení umýváren, rozšíření prostor pro volnočasové aktivity a vycházkových prostor, zřízení prostor pro bezdrogovou zónu v Opavě, zahájení rozšíření ubytovací kapacity, rekonstrukce obvodového pláště výrobního objektu a zpracování projektové přípravy na rozšíření ubytovací kapacity.

V podprogramu 236 219 bylo zrealizováno zprovoznění kalolisu na čistírně odpadních vod v jedné z věznic a zahájena rekonstrukce parovodu.

V podprogramu 236 21A, B byly finanční prostředky využity k nákupu osobních vozidel a kancelářské techniky včetně dokončení požárního zabezpečení rizikových prostor v budově Generálního ředitelství VS ČR.

Z toho co jsem zde uvedl, je patrné, že na vnitřní vybavení cel, kanceláří pedagogů, vychovatelů, ordinací lékařů, apod. opět nebyly vydány žádné finanční prostředky. K vybavení cel se ještě vrátím v kapitole Pohledávky za vězňenými osobami. Proč by ale měli trpět i zaměstnanci? Financování do obnovy a rozvoje dlouhodobého majetku je rok od roku stále nedostatečné a je potřeba více zapojit i vězňené osoby tím, že např. některé vybavení si sami vyrobí a převezmou za ně odpovědnost. Když zkrátka něco rozbijí nebo jinak znehodnotí, což se čas od času stává, bude si to muset zaplatit nebo jinak nahradit, jinak nebude mít tu možnost danou věc dále užívat. V současnosti dostane pouze kázeňský trest (max. 30 dní na samotce) a daná věc je mu bezplatně vyměněna. Proto se stává, že některé cely jsou vybaveny lépe než druhé, protože zkrátka vězeňská služba nenašla dostatečné zdroje k nákupu poškozených či znehodnocených věcí a vězňové si tak musejí počkat. To je však jediný trest, kromě již zmiňovaného kázeňského potrestání.

8.7 Zdravotnická služba

Zdravotnictví je všeobecně ve společnosti považováno jako velice nákladné. Já ovšem nechci rozebírat problémy současného zdravotnictví, nicméně se chci zaměřit na zdravotnické služby poskytované bezplatně vězňeným osobám, jako na jednu z nejvíce nákladných služeb poskytovaných vězňeným osobám v rámci výkonu trestu odnětí svobody, příp. výkonu vazby.

Odsouzený se při nástupu do výkonu trestu odnětí svobody podrobí preventivní vstupní lékařské prohlídce včetně nezbytných diagnostických a laboratorních vyšetření. Obdobně se postupuje i u obviněných při nástupu do výkonu vazby. Dále je odsouzeným, příp. obviněným poskytován lékařský servis v podobě periodických, mimořádných a výstupních lékařských prohlídek a to bezplatně.

Ve výkonu trestu dochází ke **zneužívání** bezplatné zdravotní péče a tím dochází k nárůstu výdajů spojených s vězněním.

Typickým příkladem je **sebepoškozování vězňů**. V případě poranění dosahují náklady na léčbu mnohdy až několik desítek tisíc korun. Důvody jsou většinou něco si vynutit, někdy kvůli naivním představám, že se dostanou na svobodu nebo do civilní nemocnice, a nebo se jim do doby, než se vyléčí, přeruší trest. Přesto, že v posledních letech případů sebepoškozování ubývá, představují náklady na léčení nemalé částky, které stát hradí z peněz daňových poplatníků. Trest běží neustále dál, ale odsouzený si jej může odpykávat na svobodě, resp. střežen v civilním zařízení a to bezplatně. [5]

Mnozí vězňové, kteří v civilním životě ani nevědí, kdo je jejich praktickým lékařem a kde vůbec sídlí, si ve vazbě nebo ve vězení často nechávají zpravovat chrup, léčí si různé choroby a nechávají dělat brýle, což má za následek zvyšování neopodstatněných výdajů na úkor rozpočtu vězeňské služby.

8.7.1 Návrh na změnu

Vězni musí sami převzít odpovědnost za svůj zdravotní stav. V některých evropských zemích dochází do věznice lékař dvakrát až třikrát týdně. Poskytuje vězňům péči, která odpovídá typu a výši jejich zdravotního pojištění, jinak zasahuje jen ve skutečně akutních případech a poskytuje vězněným osobám pouze to nejzákladnější. U nás jsou si vězni jisti, že se jim lékařské péče dostane v každém případě, v kteroukoli denní i noční hodinu. V USA a mnoha státech západní Evropy vězni dobře vědí, že si za své zdraví a za své životy zodpovídají hlavně oni sami. [5]

V současné době jsme v takové situaci, že zejména s nárůstem obviněných a odsouzených cizích národností do věznic a vazebních věznic dochází k tomu, že tyto osoby přicházejí s určitými chorobami jako je TBC, žloutenka, pohlavní choroby, což klade nesmírně vysoké nároky na zajišťování a poskytnutí lékařské péče a samozřejmě to sebou přináší další výdaje, které se týkají hrazení nákladů spojených s léčbou těchto chorob. Pod-

le stávající platné úpravy cizinci nemusí hradit tyto položky a jde to opět na úkor rozpočtu Vězeňské služby. 2 největší vazební věznice jsou v Praze: Pankrác a Ruzyně. Tyto často potom vykazují velké množství přesčasové práce spojených s eskortami vězňů do lékařských středisek. O nákladech na autopark a zvýšených výdajích za pohonné hmoty ani nemluvě. Proč tedy nestanovit určitou paušální částku za lékařské vyšetření, resp. za eskortu k němu. A při neoprávněné eskortě nebo při poranění, které se způsobil vězeň sám, vymáhat veškeré výdaje, které takto vznikly.